

УДК 336: 330.341.1

СУТЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ І ТЕНДЕНЦІЇ ЇХ РОЗВИТКУ

О. Тарабан, аспірант

Львівська державна фінансова академія

Постановка проблеми. В умовах глобалізації, розширення світового фінансового ринку, стрімких змін у фінансовому інструментарії, фінансових послугах набуває актуальності тема визначення основних тенденцій розвитку фінансових інновацій. Виникає потреба в узагальненні основних напрямів розвитку фінансових інновацій та описі причинно-наслідкових зв'язків між реалізацією нововведень і змінами на фінансових ринках і в економіці загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання фінансових інновацій висвітлено досить широко і детально. Поняття самої інновації як явища в господарській діяльності найповніше описала Н.В. Краснокутська [3]. Низка вітчизняних і зарубіжних авторів описують фінансові інновації з різних ракурсів – фінансового інструментарію, результату науково-дослідної діяльності, каталізатора фінансової активності на ринку тощо. Зокрема на особливу увагу заслуговує праця Г. М. Азеренкової [1], в якій зосереджено увагу на досвіді практичного використання фінансових інновацій. Теоретичні основи інновацій у сфері фінансових відносин описав авторський колектив у складі О. М. Мозгового, Т. Є. Оболенської, Т. В. Мусійця [4], детальну увагу звернено на життєвий цикл фінансових інновацій і можливі наслідки їх впровадження.

Постановка завдання. Наше завдання – пояснення ключових понять, що відображають суть фінансових інновацій, узагальнення основних напрямів розвитку фінансових інновацій і визначення тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Еволюційні зміни у сфері фінансово-кредитних відносин неодмінно супроводжуються фінансовим новаторством, інтеграцією досягнень фінансово-інноваційного розвитку в економічне середовище держави чи міжнародні фінансово-економічні відносини. Фінансові інновації були незмінним елементом розвитку світового економічного ландшафту протягом останніх декількох століть, задовго до введення в економічну літературу терміна «інновація». Першовідкривачем останнього вважають австро-американського економіста-дослідника Йосифа Шумпетера, який визначив інновацію як нову комбінацію функції виробництва. Науковець описує інновацію як реалізацію нової науково-організаційної комбінації виробничих чинників, зумовлену прагненнями до підприємництва [3]. На сьогодні інновацію визначають як кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту чи технологічного процесу, який використовують у практичній діяльності або в новому підході до соціоекономічних послуг [6]. Розглядаючи ж фінансову інновацію у найширшому її розумінні, маємо на увазі новий фінансовий інструмент чи нову фінансову технологію. У свою чергу фінансові інструменти охоплюють концептуальні засоби – так звані теоретичні фінансові знання, які покладено в основу фінансів як неформальної дисципліни, та фізичні засоби – усі інструменти й

процеси, що можна використати для досягнення певної мети (звичайні акції, цінні папери з фіксованим доходом, електронні системи торгівлі цінними паперами тощо).

Фінансову технологію розуміють як поєднання економічної й фінансової теорій із математичними й статистичними методами. Також елементом фінансової технології визнають обізнаність у готових фінансових розробках, комп'ютерній і телекомунікаційній техніці тощо. Прикладом нових фінансових технологій є поява на Нью-Йоркській фондовій біржі комп'ютерної системи для поточного звіряння обсягу купівлі і продажу, відомої під назвою ДОТ-системи (Designated Order Turnaround (DOT) System).

Взагалі фінансову інновацію можна тлумачити як творчий процес, що призводить до появи нових революційних технологій та інструментарію (наприклад, своп, перший інструмент на основі пулу іпотек, перша облігація з нульовим купоном чи введення «смітникових» облігацій для фінансування викупу). Як і будь-яка інша новація, фінансова інновація може бути результатом повороту у використанні вже відомих ідей чи об'єднання вже існуючих технологій і процесів для створення інструментарію, пристосованого до певної конкретної ситуації. Самі ж процеси розроблення нових фінансових інструментів і операційних схем (нових фінансових технологій) об'єднують термін «фінансовий інжиніринг» [4].

За метою створення фінансові інновації можна поділити на кризові інновації (мають на меті нівелювати вплив кризових явищ на фінансову систему чи суб'єктів фінансових відносин), інновації розвитку (нові фінансові продукти, новації фінансових операцій тощо). Характерними рисами фінансової інновації експерти визначають, по-перше, необхідність продажу нового фінансового продукту на ринку фінансових інновацій (якщо продукт не був проданий, інновацією його не визнають); по-друге, фінансова інновація має бути обов'язково реалізована всередині господарюючого суб'єкта чи на ринку; по-третє, життєвий цикл фінансової інновації (кожна інновація має свій час реалізації); по-четверте, характерною рисою фінансової інновації є особливість самого фінансового продукту, існування його у формі майна чи майнових прав [2].

Фінансові інновації тісно пов'язані з інноваційним розвитком техніки й технології, глобалізаційними процесами у світі. Реалізація інноваційних засобів зв'язку чи їх поліпшення прискорюють здійснення фінансових операцій, відкривають нові канали для реалізації фінансових відносин, збільшують обсяг здійснення фінансових операцій.

Говорячи про інновації, варто пам'ятати, що основною передумовою їх появи є прагнення отримати прибуток. Об'єктивне це твердження і стосовно фінансових інновацій. Тенденціям розвитку фінансових інновацій останніми роками важко дати однозначно позитивну чи негативну оцінку, оскільки, з одного боку, інноваційна фінансова продукція й технології покликані нівелювати кризові явища фінансової сфери, збільшити кількість фінансових операцій, розширити ринки, інтегрувати нові технології та врешті-решт отримати додаткові прибутки, а з іншого – ті самі фінансові інновації часто спричиняють фінансову нестабільність, різкі коливання, невизначеність, що особливо небезпечно для країн, які розвиваються, та країн із перехідним типом економіки.

Останніми роками чітко простежується тенденція до розвитку таких фінансових інновацій, як сек'юритизація, розподіл та об'єднання фінансових контрактів, розвиток каналів розподілу нових фінансових послуг. Сек'юритизація є сучасною тенденцією на міжнародному ринку банківських кредитів, суть якої полягає у переважанні на ньому позикових капіталів емісії цінних паперів над банківськими кредитами, оскільки банківські кредити непривабливі для економічно розвинених країн. Емісія відбувається на основі «пакета зобов'язань» банківських позичальників, що отримали аналогічний за характером кредит. Банк виплачує відсотки та погашає зобов'язання за цінними паперами з коштів, які надійшли від клієнтів банку на користь оплати їх власних зобов'язань перед банком. Отож, процес продажу активів банку відбувається опосередковано через випущені цінні папери, що розміщуються на ринку. Користь такої інновації очевидна: банки передають свої кредитні ризики іншим учасникам ринку, розділяють ризик.

Альтернативним напрямом передачі кредитних ризиків у банківській сфері є так звана CRT-інновація (credit risk transfer), що полягає у зменшенні ризику і потреб у фінансуванні покупцем забезпечення кредиту через виведення даних про кредит зі свого балансу. Досягають цього за допомогою поступки кредиту або ж випуску цінних паперів на основі відповідних зобов'язань [1].

На сьогодні сферу фінансових послуг (послуги фінансового посередництва або послуги кредитування) визнано найбільшою у світі. Швидкі темпи розвитку такого сектору пов'язані з неперервними процесами модернізації, продукування та впровадження фінансових інновацій. Таку ситуацію відображено й на фінансовому ринку України, але варто зауважити, що специфіка останнього в умовах розвитку зумовлює деякі труднощі. Наприклад, наявність дешевої робочої сили зумовлює відсутність дорогої мультифункціональної техніки й новітніх технологій, дефіцит висококваліфікованих працівників, що у свою чергу гальмує інноваційний розвиток, забезпечує зниження кількості продукованих інновацій та зменшує шанси їх успішної реалізації, зокрема й у фінансовій сфері.

Висновки. На сучасному етапі фінансові інновації, як і будь-які інші інноваційні активності, мають на меті отримання прибутку, на тлі чого світові тенденції інноваційного фінансового розвитку зводяться переважно до фінансового інжинірингу – створення новітніх фінансових інструментів, розширення фінансових ринків і каналів для збільшення обсягів фінансових операцій, а також для убезпечення та розподілу ризиків під час кредитування, надання фінансових послуг. Глобалізація та розширення, об'єднання фінансових ринків диктують фінансовим інноваціям дедалі жорсткіші умови розвитку, темпи створення та реалізації фінансових інновацій прискорюються, що гарантує актуальність дослідження тенденцій розвитку фінансових інновацій найближчими роками.

Бібліографічний список

1. Азаренкова Г. М. Фінансові інновації: напрямки застосування та досвід впровадження / Г. М. Азаренкова // Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період : зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. – Чернівці : Букрек, 2005. – Ч. 1. – С. 6-8.
2. Карпенко Г. В. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни / Г. В. Карпенко, А. П. Данькевич // Фінанси України. – 2008. – № 9. – С. 49-53.

3. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 276 с.
4. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. – К. : КНЕУ, 2005. – 557 с.
5. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К. : Академвидав, 2006. – 464 с.
6. Статистика науки и инноваций : краткий терминологический словарь / под ред. Л. М. Гохберга. – М. : ЦИСН, 1996. – 275 с.

Тарабан О. Суть фінансових інновацій і тенденції їх розвитку

Розкрито зміст фінансових інновацій, узагальнено основні напрями й тенденції їх розвитку в сучасних умовах світового фінансового ринку.

Ключові слова: інновація, фінансова інновація, фінансовий ринок, фінансові інструменти, фінансові послуги.

Taraban O. The essence of financial innovations and trends of their development

This article shows the matter of financial innovations; summarize main directions and trends of their development in conditions of nowadays world financial market.

Key words: innovation, financial innovation, financial market, financial tools, financial services.

Тарабан А. Сущность финансовых инноваций и тенденции их развития

Раскрыта сущность финансовых инноваций, обобщены основные направления и тенденции их развития в современных условиях мирового финансового рынка.

Ключевые слова: инновация, финансовая инновация, финансовый рынок, финансовые инструменты, финансовые услуги.